

עולם הערבים והאסלאם

(לבתי ספר עבריים)

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה : שתיים ורבע.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה : בשאלון זה ארבעה פרקים.

(60 נקודות) 20×3	{	פרק ראשון – מבוא להכרת האסלאם –
		פרק שני – מדינות האזור –
(40 נקודות) $3\frac{1}{3} \times 3$	{	פרק שלישי – עידן הח'ליפות והאימפריות – מושגים –
		פרק רביעי – סוריה ולבנון – מושגים –
		<u>או</u>
		ירדן, ערב הסעודית ומדינות המפרץ – מושגים –
		סך הכול – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש : אין

ד. הוראות מיוחדות : (1) יש להקפיד על כתב יד ברור וקריא.

(2) לאחר סיום הבחינה וטרם מסירתה למשגיח או למשגיחה, יש לבדוק אותה שנית.

(3) המלצה לחלוקת זמן : שעה וחצי – לפרקים הראשון והשני

ארבעים וחמש דקות – לפרקים השלישי והרביעי

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.

כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
בהצלחה!

השאלות

ענו על שלוש מן השאלות 1-8 (לכל שאלה – 20 נקודות; לכל סעיף 10 נקודות). יש לענות לפחות על שאלה אחת מכל פרק.

פרק ראשון – מבוא להכרת האסלאם

מחמד וראשית האסלאם

1. חצי האי ערב לפני עליית האסלאם

- א. הציגו שני מאפיינים של החברה בחצי האי ערב בתקופת הג'אהליה. (10 נקודות)
- ב. הציגו את חשיבותה של העיר מכה בתקופת הג'אהליה. בתשובתכם התייחסו לפן הדתי וכן לפן הכלכלי של העיר. (10 נקודות)

2. מחמד וראשית האסלאם – חיי הנביא במדינה

- א. הציגו את חשיבותו של "חוזה האומה" (עהד אלאומה) לעיצוב גיבוש האומה המוסלמית החדשה שיצר מוחמד בית'רב. (10 נקודות)
- ב. הסבירו, על פי חוזה האומה, מה ניתן ללמוד על היחס של מחמד ליהודים. (10 נקודות)

3. עידן הח'ליפות ועידן האימפריות

- קראו את הקטע שלפניכם וענו על שני סעיפי השאלה שאחריו.
- בעוד שהח'ליפים האומיים הדגישו את הערביות כמאפיין מרכזי באימפריה שבנו, היו אלו העבאסים שהשקיעו רבות בזהות האסלאמית של הח'ליפות תחת שלטונם.
- (ר' עמיתי, "עידן האימפריות: בין הראשדון לעת'מאנים", בתוך ל' קוזמא (עורכת), תולדות האסלאם ומדינות המזרח התיכון בעת החדשה, רכס, 2019, עמ' 74-75, 78-79).
- א. הציגו בהרחבה דוגמה אחת מכל ח'ליפות הממחישה את הציטוט שלעיל. (10 נקודות)
 - ב. בחרו בח'ליף עבאסי אחד עליו למדתם, הציגו הישג בולט מתקופת שלטונו ואתגר אחד עימו התמודד כח'ליף במהלך כהונתו. (10 נקודות)

4. התפתחות דת האסלאם – השיעה

- קראו את הקטע שלפניכם, וענו על שני סעיפי השאלה שאחריו.
- על פי אמירה מפורסמת המיוחסת למחולל המהפכה האסלאמית-שיעית באיראן, רוחאללה חומייני, עבור כל שיעי, "כל מקום הוא כרבלאא וכל יום הוא עשוראא".
- א. הציגו את עקרון ה"תקיה" והסבירו במה הוא סותר את האמור בקטע שלפניכם. (10 נקודות)
 - ב. הציגו מאפיין שיעי נוסף אשר אינו מופיע בקטע. (10 נקודות)

פרק שני – מדינות האזור (20 נקודות)

5. מצרים – שלטונו של נאצר

קראו את הקטע שלפניכם וענו על שני סעיפי השאלה שאחריו.
בעוד שרבים מחוקרי העולם הערבי רואים בנאצר מנהיג דגול, שהוביל את עמי ערב לשחרור מעול הקולוניאליזם, ישנם חוקרים, אשר רואים בנאצר כלא יותר מאשר דיקטטור ריכוזי, שדרדר את בני עמו ומדינות ערב נוספות מאסון לאסון

(ל' לביא, "מצרים בין מהפכות", בתוך ל' קוזמא (עורכת), תולדות האסלאם ומדינות המזרח התיכון בעת החדשה, רכס, 2019, עמ' 74-75, 78-79).

א. בחרו באחד מהמהלכים האלה של נאצר בתחום מדיניות החוץ, הציגו אותו והסבירו כיצד הוא מחזק אחת משתי הטענות שבציטוט.

– הקע"מ

– מלחמת האזרחים בתימן

– וועידת בנדונג

(10 נקודות)

ב. בחרו באחד מהמהלכים האלה של נאצר בתחום מדיניות הפנים, הציגו אותו והסבירו כיצד הוא מחזק אחת משתי הטענות שבציטוט

– הרפורמה בחינוך

– הרפורמה האגררית

– הקמת סכר אסואן הגבוה

(10 נקודות)

6. מצרים – מדיניות הפנים של הנשיא סאדאת

א. הציגו את עיקרי רפורמת "המהפכה הירוקה". ומטרותיה (10 נקודות)
ב. הסבירו מה משמעות הביטוי "דה-נאצריזציה", והביאו שתי דוגמאות למדיניות זו של סאדאת בראשית שלטונו. (10 נקודות)

7. איראן

א. בחרו באחד ממאפיינים אלה של המהפכה הלבנה, הציגו אותו והסבירו כיצד סייע להפלת שלטון השאה.

– חילון

– עיור מואץ

– השפעה מערבית

(10 נקודות)

ב. תארו בקצרה את פרשת ניסיון הלאמת הנפט בשנת 1953, והסבירו כיצד הוא מבטא את סיסמת המהפכנים של 1978-79 ש"איראן נמכרת לזרים". (10 נקודות)

8. טורקיה

קראו את הקטע שלפניכם וענו על השאלות שאחריו.

לפי אמרה המיוחסת לאטאטורק, "אבן הפינה לחינוך – טמונה בשיטה קלה לקריאה".

- א. ציינו והסבירו את הרפורמה שביצע אטאטורק שאליה מתייחס הפתוח. בתשובתכם התייחסו לשתי מטרות אותן שאף אטאטורק להשיג ברפורמה זו (10 נקודות)
- ב. הסבירו מה היה הסיכון שלקחה על עצמה תורכיה כאשר הצטרפה לקואליציה האמריקאית נגד עיראק במלחמת המפרץ הראשונה (1991), ותארו תרומה אחת שלה לקואליציה (10 נקודות)

כתבו בקצרה על שלושה מן המושגים 9-23 (לכל מושג – $1\frac{1}{3}$ נקודות).

יש לענות על מושג אחד לפחות מכל פרק. בפרק הרביעי ענו על פי הנושא שלמדתם.

פרק שלישי – עידן הח'ליפות והאימפריות – מושגים

9. אלבריד ואלאח'באר

10. מואלי

11. בית אלחכמה (דאר אלחכמה)

12. שושלת בית עת'מאן

13. מחתסב

פרק רביעי

סוריה ולבנון – מושגים

או ירדן, ערב הסעודית ומדינות המפרץ – מושגים (20 נקודות)

נושא א': סוריה ולבנון

14. עלווים

15. מפלגת הבעת'

16. מוסד הנשיאות הסורי

17. תנועת חזבאללה

18. "האחים המוסלמים" בסוריה

נושא ב': ירדן ערב הסעודית ומדינות המפרץ

19. הפלסטינים בירדן

20. בעיית העובדים הזרים

21. ספטמבר השחור (1970)

22. מלחמת איראן-עיראק

23. האמיר עבדאללה אבן חוסיין

ב ה צ ל ח ה !